

Dávid Mária

Eszterházy Károly Főiskola
davidm@ektf.hu

Estefánné Varga Magdolna

Eszterházy Károly Főiskola
estefan@ektf.hu

Kis-Tóth Lajos

Eszterházy Károly Főiskola
ktot@ektf.hu

SZÁMÍTÓGÉPES TANULÁSFEJLESZTŐ PROGRAM ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A TÁVOKTATÁSBAN ÉS AZ ELEKTRONIKUS TANULÁSBAN

Jó ideje megfogalmazódik az iskolával szemben a hatékony tanulási módszerek kialakításának igénye, a tanulás tanításának szükségessége. Lásd: Balogh (1992 és 2000), és Oroszlány (1995) történeti áttekintését a témakörben. A gyakorlat azonban csak lassan követi a felismert szükségszerűséget. A hivatalos oktatáspolitikai központi kérdésként kezeli jelenleg is a tanulni tudás kulcskompetenciáinak kialakítását európai és hazai szinten egyaránt.

Az Európai Unió oktatási stratégiájában központi szerepet kap az önálló tanulásra való felkészítés. 1995-ben jelenik meg az EU oktatási stratégiájának egyik fontos alapdokumentuma, a fehér könyv (White Paper on Education and Training – Teaching and Learning – Towards the Learning Society)

A közösség előtt álló kihívásokat áttekintve a szerzők három fontos elemet emelnek ki:

- a tudományos és technikai fejlődés felgyorsulását,
- a gazdasági tevékenység nemzetközi jellegűvé válását és
- az információs társadalom megjelenését.

Az Európai Bizottság 2001-ben stratégiai tervet adott ki az egész életen át tartó tanulásról (Making a European Area of Lifelong Learning a Reality, 2001), amely fontos építőelemnek tekinti az új tanulási kultúra kialakítását, és a prioritások között említi az új alapképességek rendszerének kidolgozását, útmutatást, tanácsadást, tájékoztatást a tanulási lehetőségekről.

Mihály Ildikó (2002/b) összefoglalja az 1998 és 2002 között az EU és a csatlakozni kívánó országok oktatási minisztereinek megbeszélésein az iskoláztatás minőségének javításával kapcsolatban elhatározott feladatokat. Idézi, hogy az Uppsalában megtartott találkozón a tanuló társadalomhoz szükséges készségeket a miniszterek két dimenzióba rendezték. A személyes dimenzió tartalmazza az alapkészségek (olvasás, számolás) ismeretét, a matematikai tudományos és technikai alapkompenciákat, a vállalkozókészséget, az információs és kommunikációs technikák ismeretét.

retét és használatát. A kulturális dimenzióba tartozó készségek: megtanulni tanulni, szociális készségek, idegennyelv-tudás és általános kulturáltság.

A Nemzeti alaptanterv felülvizsgálata során (Vass, 2003) az alkalmazható tudás eléréséért hazai szinten is meghatározódnak a kulcskompetenciák, melyek apróbb szegmensekre bontják az előbb említett nemzetközi felosztást, de az önálló tanulás-hoz szükséges képességeket ugyanúgy tartalmazzák.

Az önálló tanulásra való felkészítés tehát az úgy az általános, mint a középiskola deklarált feladatai között szerepel napjainkban, ennek ellenére gyakran a felsőoktatásban is tapasztalható, hogy a hallgatók nincsenek felkészülve az önálló, független tanulásra, és a felsőoktatási tanulási problémák hátterében tanulás-módszertani hiányosságok is felfedezhetők (Dávid, 2004, 2005).

Az EKF Pszichológia Tanszékén 1999 és 2004 között egy átfogó kutatás folyt a tanulási hatékonyság fejlesztése témakörében (Dávid, 2004).

A kutatásra és az összegyűjtött elméleti háttérre alapozva került kidolgozásra egy tanulásfejlesztő számítógépes program, magyar és angol nyelven, amely alkalmas a serdülő, az ifjú és a felnőtt korosztályban az önálló – független tanulás kialakításának támogatására.

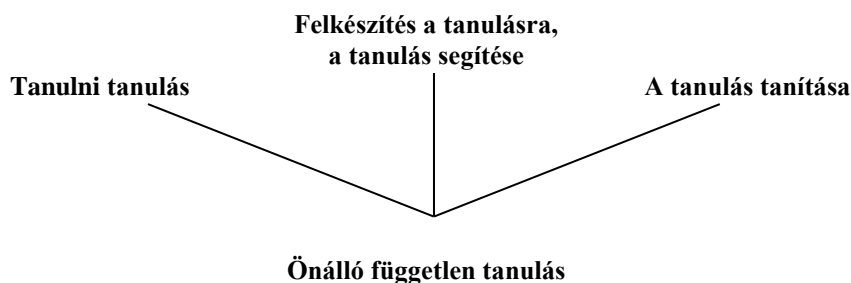
A számítógépes program részei a tanulási tanácsadás és a tanulás-módszertani fejlesztés fő feladatainak megfelelően épülnek fel.

A számítógépes tanulásfejlesztő program elméleti háttére

A tanulás tanítása szempontjából alapvető fontosságú az a kérdés, hogy módszertanilag hogyan juttathatók el a tanulók a jelentéssel bíró (Csapó, 1998) tudás kialakulásához. Hogyan érhető el, hogy a beérkező információ mentálisan reprezentált, szervezett, strukturált legyen, azaz valódi tudás (Eysenck–Keane, 1997) alakuljon ki az egyszerű szövegmondásra törekvő, kevésbé mobilizálható ismeretanyagok elszigetelt tárolása helyett.

Az önálló tanulás kialakulásának segítése a tanulásmódszertan központi kérdése.

Panchasara (2000) kidolgozott egy modellt, amely három elem együttes jelenlétét tartja szükségesnek az önálló, független tanulás kialakulásához. (1. ábra)

1. ábra: Panchasara (2000) modellje az önálló, független tanulás kialakulásáról

Tanulni tanulás alatt a tanuló saját aktivitását érti, a tanulásban való aktív részvételt, bevonódást. Azt a tevékenységet, amikor a tanulási folyamatban nem csak az anyagot tanulja meg, hanem magát a tanulási technikát is (pld. a lényeg kiemelését, vagy a parafrázálást).

Felkészítés a tanulásra a tanulás segítése: a gyermek környezetének az aktivitását jelenti, elsősorban a szülők és a tanárok által nyújtott támogatást a tanulásban. A hatékony tanulás kialakításában a szülők feladata elsősorban az otthoni tanulás feltételeinek a biztosítása. A tanuláshoz szükséges hely, a tanulásra fordítandó idő biztosítása, valamint a helyes napirend kialakításával a rendszeresség megteremtése, hogy a helyes tanulási szokások automatikussá válhassanak. A pedagógusok feladata a tanulás segítségével egyrészt a tanítás minőségének biztosítását jelenti, másrészt a feladatok tanulói személyiséghez való igazítását, az esetleges képességhiányok korrigálását. Így magunk a fejlesztőpedagógiai munkát, a közvetett tanulás-módszertani fejlesztést is ide soroljuk.

A tanulás tanítása alatt pedig a közvetlen tanulás-módszertani fejlesztést érti, amelyek hatékonyabbá teszik a tanulást. Ide tartozik a tanulási technikák tanítása, a tanulási stratégiák fejlesztése.

Panchara (2000) modelljéből és a felvázolt elméleti háttérből kiindulva magunk V. Dávid 2002/a-b, és 2003, 2006) az önálló független tanulás fejlesztésének négy fő módszertani lehetőségét különítjük el:

Az önálló független tanulás fejlesztésének módszertani lehetőségei

1. **A gyermekek aktivitására építő módszerek alkalmazása az oktatásban** kooperatív technikák és differenciált fejlesztés.
2. **Indirekt (közvetett) tanulás-módszertani fejlesztés** megfelelő tanulási környezet kialakítása otthon és az iskolában, a tanuláshoz szükséges alapképességek fejlesztése.
3. **Direkt (közvetlen) tanulás-módszertani fejlesztés** (hatékony tanulási szokásrendszer kialakítása, a tanulási idő és a tanulandó tananyag strukturálásának tanítása, a tanulási technikák és stratégiák gyakoroltatása).
4. **Tanulási tanácsadás** (a tanulási problémák személyre szabott kezelése, a tanulásra vonatkozó metakogníció fejlesztése, a tanulási problémához illeszkedő direkt tanulás-módszertani fejlesztés).

Az általunk bemutatott tanulásfejlesztő számítógépes program a kutatási tapasztalatokra támaszkodva a tanulási tanácsadás, valamint az indirekt és direkt tanulás-módszertani fejlesztés elemeit kombinálva kívánja elérni az önálló-független tanulás kialakulásának támogatását.

Az indirekt - közvetett tanulás-módszertani fejlesztés területeinek fő feladatai

Az önálló tanulás technikái elválaszthatatlanok az értelmi képességektől. Ezek a képességek teremtik meg a tanulási technikák funkcionálásának intrapszichés feltételrendszerét. Balogh (1992) négy nagy képesség-együttes fejlesztését tartja szükségeszerűnek, melyek közvetlen szerepet játszanak az egyéni tanulási módszerekben.

A főbb fejlesztendő képességterületek: a figyelem, a megértés, az emlékezet és a problémamegoldó gondolkodás.

A képességfejlesztés alapelvei: az ingergazdag környezet biztosítása, a rendszeresség, játékoság, komplexitás, és a fejlődés nyomon követése, – írja Fodorné Földi Rita (évszám nélk.). Szuhaj Eszter (évszám nélk.) további alapelvként fogalmazza meg a gyermekek adott képességszintjéhez való igazodást, és az apró lépések szerinti haladást.

A képességfejlesztésnek a gyermekek életkorát is figyelembe kell venni, hiszen az egyes életkori szakaszokban más-más pszichikus funkciók érnek be, és ezek éréseinek támogatása, illetve a hiányok korrigálása jelenti a fejlesztési feladatot.

A hazai gyakorlatban a tanulási zavarok prevenciójának és korrekciójának módszertana jól kidolgozott és publikált. Az okok szempontjából differenciáló módszer-specifikus terápiák elsősorban az óvodai fejlesztésre és a kisiskoláskor kezdetére fókuszálnak. (Lásd: Porkolábné, 1988, 1990, 1992 összefoglaló munkáit. Martonné Tamás Márta szerkesztésében (2002) a fejlesztő pedagógiai munka főbb elméleti és gyakorlati eljárásait.)

A képességfejlesztés szempontjából a felső tagozatos és középiskolás korosztály számára a fejlesztő feladatokat kevésbé kidolgozottak és kevésbé rendszerezettek tartjuk. A témakörben megjelent munkák gyakran egy-egy képességterület fejlesztését tűzik ki célul (Ujvári, 1993, Bánréti, 1994, Fisher, 2002/b), nem a tanulóhoz szükséges képesség-együttest. A feladatok nem feltétlenül egymásra épülő, fokozatosan nehezedő lépésekből tevődnek össze, mint ahogy arra a képességfejlesztésnél szükség lenne. Szakmailag indokolt, hogy az erre a korosztályra íródott munkák zömében a közvetlen tanulás-módszertani fejlesztés és a képességfejlesztés párhuzamosan halad. Lásd: Oroszlány, 1995, Fischer, 2000, Mező, 2002, és Mező–Miléné 2004, munkáit a témakörben. A képességfejlesztés szempontjából erre a korosztályra indokolt lenne szisztematikusabb felépítésű tanulói feladattárak és tanári segédletek kidolgozása.

Az általunk kifejlesztett tanulásfejlesztő számítógépes program igyekszik pótolni ezt a hiányosságot, és a képességfejlesztés alapelveit figyelembe véve építi be a serdülő és felnőtt korosztály számára a tanulóhoz szükséges alapképességek fejlesztését.

A direkt (közvetlen) tanulás-módszertani fejlesztés területeinek fő feladatai

A tanulás tanítása elsősorban a direkt tanulás-módszertani fejlesztés során valósítható meg. A fejlesztés történhet tanórán az egyes tantárgyak tanítása során, külön

tanulás-módszertani tantárgy vagy tréningek keretében, illetve egyéni vagy csoportos tanulási tanácsadás keretében. A szakirodalmi áttekintés és saját kutatási tapasztalatunk alapján a fejlesztési feladatokat a következő felosztás szerint csoportosítjuk: (Dávid, 2002/b, 2003, 2004).

– *Hatékony tanulási szokások kialakítása*

A szokást nagyszámú ismétlés által automatizálódott tevékenységként definiálja a szakirodalom. A szokásszerű cselekvések a helyzetnek megfelelően és gyorsan futnak le, különös pszichikus erőfeszítés és ellenőrzés nélkül. Jelentősége, hogy tehermentesíti a tudatot és nagy mennyiségű energiát szabadít fel a magasabb színvonalú intellektuális tevékenység hatékony végzésére. Ahhoz, hogy a tanulás megszervezése ne vonjon el külön energiát a tanulótól, egy olyan szokásrendszer kialakítására van szüksége, amelyben pontosan tudja, hogy mikor, hol, mit és hogyan tanuljon. A szokásszerű cselekvések kialakításának feltétele a rendszeres gyakoroltatás, kezdetben segítséggel, felnőtt ellenőrzése mellett, majd fokozatosan önállóvá válva alakulnak ki a különböző szokásrendszerek. (Lásd: Fürstné-Sipos, 1992, Metzsig-Schuster, 2003, Deese-Deese, 1992, Oroszlány, 1995).

Három fő területen tartjuk fontosnak a hatékony tanulási szokásrendszer kialakulását:

- A tanulás optimális körülményeinek megteremtése (rendezett tanulási tér, jó fényviszonyok, a taneszközök kezelésének kialakított szokásrendszere).
- Időtervezés (napirendben, hetirendben a tanulási idő elhelyezése, az egyes tantárgyakhoz szükséges tanulási idő tervezése)
- A tanulási folyamat szokásrendszerének kialakítása (a tantárgyak tanulásának sorrendje, az ismétlések számának és idejének optimalizálása).

– *A tanuláshoz való viszony formálása, a tanulás iránti motiváció fejlesztése*

E fejlesztési terület elsősorban a tanulás iránti motiváció fokozásával foglalkozik, amely elengedhetetlen feltétele a hatékony tanulásnak.

A tanulás légkörét fontos úgy alakítani, amelyben a tanuló bátran megnyilatkozhat, kérdezhet, véleményt mondhat. A Rogers-i alapelveket figyelembe véve (Holdstock-Rogers, 1996) ezt a légkört a szeretetteljes elfogadás, bizalom, empátia, kongruencia jellemzi, optimális feltételeket biztosítva a tanuláshoz. Egy ilyen légkör lehetővé teszi, hogy a tanulók alapvető igényei (biztonság, szeretet, valahová tartozás igénye) kielégüljenek, és a humánspecifikus szükségletek váljanak fő motiváló tényezőkké.

A tanulóknak adott feladatok nehézsége igazodjon a gyermekek fejlettségi szintjéhez. (Lásd: Szuhaj Eszter {évszám nélküli megjelenés} fejlesztési alapelveit, 10–15.) Gyakori probléma ma a közoktatásban, hogy a tantervek szorításában a pedagógusok a tananyaggal haladnak együtt és a tanulók eközben lemaradnak, érdektelenné válnak a tanulással szemben. Optimális nehézségűnek tartjuk az olyan feladatokat, amelyek kívánnak némi erőfeszítést a tanulóktól a megoldáshoz, de nem

teljesíthetetlenek, mert közel állnak aktuális fejlettségi szintjükhez. Az ilyen feladatok teljesítésével a tanulók sikerélményhez jutnak, megélik, hogy ha valamit el akarnak érni, érdemes erőfeszítéseket tenni. Ezáltal az igényszint és a kompetencia élmény fokozható.

Az érdeklődés felkeltésére és a tanulói aktivitásra építő módszertani elemek alkalmazása az oktatásban és a fejlesztésben. Heinich–Molenda–Russell és Smaldino (2002) a tanulás különböző pszichológiai irányzatainak felfogásait ötvözve a gyakorlat részére egy eklektikus megközelítést dolgozott ki a tanulás hatékonyságának növelése érdekében. Kulcsszavaik: a tanulók aktív részvétele a feladatokban, a tanultak változatos formákban történő gyakorlati alkalmazása, egyéni differenciálás, visszajelzés a tanulói teljesítményekre, kapcsolat a való élettel, és szociális interakció a tanulás során. Az ilyen alapelvek szerint feldolgozott tananyag készség-szintű tudássá alakulva épül be a tanulók kompetenciarendszerébe. A spontán tanulói kíváncsiságra és az aktivitás-készletésre építve fejleszhető a tudás – megismerés iránti vágy.

– Eredményes tanulási technikák és stratégiák begyakoroltatása

Az iskolai tanítás alapvető feladata az írás-olvasás megtanítása, amely olyan kódrendszer ad a tanulók kezébe, mely az önálló tanulás alapvető feltétele. A hangos és néma olvasás megtanítása a legalapvetőbb tanulási technika, amely a tanuló életkori sajátosságainak megfelelően bővíthető a többi tanulási technika gyakoroltásával, majd a hatékony, tantárgyfüggő tanulási technikák megtanításával. A módszertani megoldásokat lásd: Oroszlány, 1995, Fürcht–Hegyiné–Martonné–Szitó, Deese–Deese, 1992, Fisher, 2000, Mező, 2002, munkáiban.

Magunk a tanulási technikák tanításának színtereként a legoptimálisabbnak tartanánk, ha ez a tanórákba ágyazva, tantárgyi keretek között történne. Ha ez megvalósulhatna, úgy minden tanuló az oktatással egy időben kapna felkészítést az önálló tanulásra is. A gyakorlatban azonban ez ritkán valósul meg. Ezért jönnek létre speciális tréningek, fejlesztő programok és „tanulási jó-tanácsokat” tartalmazó szakkönyvek.

A tanulási technikák és stratégiák fejlesztésének feladatai az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- Elemi tanulási technikák fejlesztése. (hangos és néma olvasás, az olvasott szöveg elmondása, ismétlés, előzetes és utólagos áttekintés, parafrázis, kérdések felvetése, kulcsfogalmak keresése stb.)
- Összetett tanulási technikák fejlesztése: az elemi módszerek együttes alkalmazása, kombinálása (jegyzetelés, összefoglalók, táblázatok, vázlatok, mind map-ek készítése)
- Tantárgyspecifikus tanulási technikák gyakoroltatása, (pld: a szótanulás különböző módszerei idegen nyelvek esetében)
- Tanulási stratégiák kialakítása, amely lehetővé teszi a tanulási feladat végrehajtásának célszerű tervezését, a tanulási technikák egységes műveletso-rokká rendezését, (pld. PQRST-módszer)

- A tanulásra vonatkozó metakogníció fejlesztése A tanulás eredményessége szempontjából külön figyelmet érdemel a metakognitív tudás, melyet Kalmár (1997) az egyén saját értelmi működéséről való tudásként és annak irányítására való képességként jellemez. Lappints (2002, 111. p.) a metakogníció két alapvető jellemzőjeként az önreflexiót és a tudatosságot említi. Kiemeli, hogy: „A tanulással kapcsolatos önreflexiónak köszönhetően az egyén felismeri saját lehetőségeit, hajlamait, rátermettségét. Saját tanulására vonatkozó tapasztalatait összevetheti környezetének elvárásaival, ennek megfelelően módosíthatja tanulási módszereit, szokásait, változtathat tanulási stílusán. Ez már az önfejlesztés magas szintje...”

A tanulás fejlődése és a fejlesztés feladatai a különböző életkori szakaszokban

A tanulás fejlesztésének feladatai eltérőek a különböző életkorokban. A gyermek életkori sajátosságai, és a tanítandó/tanítható ismeretek is meghatározzák, hogy melyik életkori periódusban mi válik domináns tanulás-módszertani fejlesztési feladattá. A továbbiakban az életkori jellemzők és a tanulás-módszertani fejlesztés feladatainak összefüggéseit rendszerezük, a szakirodalmi leírások és saját empirikus és kutatási tapasztalataink alapján (Dávid, 2002/b, 2003, 2004).

A csecsemőkorra dominánsan a perceptuális és motoros tanulás jellemző, melynek fejlődésében a szociális mozzanatok alapvető szerepet játszanak. A tanulás optimális fejlődéséhez ebben az életkorban alapvetően szükséges a megfelelő környezeti ingerek, az aktív önindította mozgás és a stabil érzelmi kötődés feltételeinek a biztosítása.

A kisgyermekkorban a szenzomotoros intelligencia alakulása mellett a beszéd fejlődik dominánsan, így a verbális tanulás, az aktív beszéd elsajátítása az emlékezet és tanulás fejlődésének kulcsmozzanata. Maga a beszédtanulás is utánzás alapján történik, de az utánzás megjelenésével a szociális tanulással bővül a tanulási formák köre. Ebben az életkori szakaszban ezért a megfelelő beszéd és magatartásminták nyújtását tartjuk alapvetően fontosnak.

Az óvodáskor a tanuláshoz szükséges alapképességek fejlődésének szenzitív periódusa.

A tanulás fejlesztésének ebben az életszakaszban ezért az indirekt (közvetett) tanulás-módszertani fejlesztésre, azaz a képességfejlesztésre kell irányulnia. Kiemelten a testséma, a perceptuális funkciók és a keresztesatornák fejlesztésére, a verbálitás, a motoros készségek és a vizuo-motoros koordináció alakítására. (Lásd: Porkolábné, 1990, 1992, 1993/b). Egészen az óvodáskor végéig a gyermeki megismerésben a spontán tanulás dominál. Ennek fő jellemzője, hogy a tanulás elsősorban a játékos cselekvésben megy végbe. Fontos tehát, hogy a képességfejlesztő feladatok játékos keretben, a spontán érést támogatva legyenek beépítve a gyermek tevékenységrendszerébe.

A tanácsadási feladatok a szülők felé irányuló tanácsadás, az otthoni képességfejlesztés segítése.

A kisiskoláskor több szempontból is jelentős változást hoz a tanulás fejlődésében. A tanulás válik a gyermek fő tevékenységformájává és a spontán tanulás helyett a szándékos tanulásra tevődik a hangsúly. A kisiskolásoknál tapasztalható a mechanikus bevézésre való hajlam, ha nem tanítjuk meg őket másként tanulni. Ennek okait a szókincs hiányosságaiban és a megértés hiányában látja. Úgy gondolja, hogy 9 éves korig a gyermek nem tudja önállóan elemezni a tananyag lényeges részeit, hiányzik a gondolati támpont, ami köré csoportosíthatná a tanulnivalót. 7-8 éves korban megjelennek az emlékezeti stratégiák, mint az ismételtetés, emlékezeti szervezés. Nő a gyermekek tudásalapja, amelyhez az új ismeretek kapcsolódnak és megjelenik a metamemória.

A tanulás fejlesztésének fő feladatai a kisiskoláskorban

Felkészíteni a tanulókat az önálló feladatvégzésre, aktivitásukra építő módszerek alkalmazásával.

A direkt (közvetlen tanulás)-módszertani fejlesztés fő feladatai: az elemi tanulási technikák tanítása, begyakoroltatása, (írás, olvasás, ismétlés, áttekintés, beszélgetés a társakkal a tanult információkról). E tanulási technikák készség-szintű használatára felkészíteni a tanulókat.

Kialakítani egy hatékony tanulási szokásrendszert otthon és az iskolában (a tanulás helyének elrendezése, idejének beosztása, a tanulási folyamatra vonatkozó szokások kialakítása pld. tanulandó tárgyak sorrendje)

Ebben az életkorban még jelentős szerepe van az indirekt (közvetett) tanulás-módszertani fejlesztésnek, a tanulási alapképességeknél tapasztalható esetleges hiányok pótlásának.

Tanácsadási feladatok: A szülők felé irányuló tanácsadás, az önálló tanulás otthoni fejlesztéséhez, a tanulás otthoni körülményeinek megteremtéséhez, az elemi tanulási technikák elsajátításának elősegítéséhez.

A prepubertás és pubertáskor a tanulás fejlődésében kulcsfontosságú, elsősorban a gondolkodás fejlődésében tapasztalható jelentős minőségi változás miatt.

A tanulás és emlékezés fejlődésében 9 éves kor táján tapasztalható jelentős ugrás. Megnő az emlékezet terjedelme, fokozatosan növekszik a szóbeli absztrakt emlékezés aránya, az emlékezés valamennyi formája értelmesebbé, tartósabbá, átfogóbbá válik. Az emlékezeti funkciók és a gondolkodás fejlődésének köszönhetően a serdülőkorra az értelmes tanulás magas szintje alakul ki, ugyanakkor a tanulásban egyenetlenség figyelhető meg, a serdülő a számára érdekes anyagot tanulja, az érdektelent elhanyagolja. Ebben az életkorban a közvetett tanulás-módszertani fejlesztésnek a szerepe már kevésbé kifejezett, egyre inkább előtérbe kell kerülnie a közvetlen fejlesztésnek.

A tanulás fejlesztésének fő feladata prepubertás és pubertáskorban:

A direkt (közvetlen) tanulás-módszertani fejlesztés fő feladatai: A hangsúly az értelmes tanulás fejlesztésére helyeződik. Fontos a lényegkiemelés, az összefüggések felismerésének fejlesztése.

Összetett tanulási technikák tanítása (jegyzetelés, vázlat, ábrák, táblázatok, készítése).

Tantárgyspecifikus tanulási technikák gyakorlása.

Középiskola végére hatékony tanulási stratégiák kialakítása. A tanulás tervezése, időbeosztás, a tanulásra vonatkozó metakogníció fejlesztése.

Tanácsadási feladatok: A felső tagozat végétől egyéni vagy csoportos tanácsadás alkalmazása, a tanulók részére, amennyiben tanulási problémával küzdenek

Az ifjúkor tekinthető az emlékezeti teljesítmény csúcsának. Az ifjúkorban már spontán is kialakulhatnak az értelmes tanulás módszerei, a gondolati támpontok kiemelése, a vázlat- és tervekészítés, az új anyag értelmes behelyezése a régi ismeretek rendszerébe.

Ebben az életszakaszban tehát tanulás-módszertani szempontból elsősorban azokkal a fiatalokkal szükséges foglalkozni, akik valamilyen okból problémával küzdenek a tanulásban, akik nem tudnak átállni a változó tanulási helyzetre, (középfokú oktatásról a felsőfokúra). Kiemelt szerepet kap ebben az életkorban az egyéni és csoportos tanulási tanácsadás, melynek specifikumait egy következő cikkben foglaljuk össze.

A tanulásfejlesztő számítógépes program bemutatása

Az EKF oktatói által kidolgozott tanulásfejlesztő számítógépes program alkalmas a serdülő, az ifjú és a felnőtt korosztályban az önálló – független tanulás kialakításának támogatására. A kidolgozott program magyar és angol nyelven használható. Fő részei a tanulási tanácsadás, a közvetett és közvetlen tanulás-módszertani fejlesztés fő feladatainak megfelelően épülnek fel.

A számítógépes tanulásfejlesztő program szerkezeti egységei:

1. **Öndefiníciós kérdőív:** Ez szolgáltatja az alapját a tanulásra vonatkozó metakogníció fejlesztésének. Alkalmazása lehetővé teszi, hogy a program felhasználója átgondolja tanulási szokásait, és visszajelzéseket kapjon arra vonatkozóan, hogy mely területeken tapasztalhatók hiányosságok, hol van szüksége fejlesztésre. Az öndefiníciós kérdőív kiértékelését a számítógép végzi, és az eredmény alapján javaslatot tesz arra, hogy milyen tanulásfejlesztő feladatsorokat célszerű a tanácskérőnek gyakorolni az önálló – független tanulás kialakításához, tanulása fejlesztéséhez.
2. **Tanulás-fejlesztő feladatok.** Részben a közvetett tanulás-módszertani fejlesztéshez – a tanuláshoz szükséges alapképességek fejlesztéséhez – tartalmaznak feladatsorokat (emlékezet, figyelem, gondolkodás). Részben a közvetlen tanulás-módszertani fejlesztéshez szükséges tanulási technikákat és stratégiákat gyakoroltatják be, (pl.: időtervezés, áttekintés, parafrázis, lényegkiemelés, jegyzetelés, vázlat, táblázatok készítése, PQRS módszer). A tanulásfejlesztő feladatok alkalmazása elősegíti, hogy a programot felhasználó személyek tanulási szokásai hatékonyabbá váljanak.

A tanulásfejlesztő számítógépes program nyitóképe (www.ektf.hu/tanulasfejlesztes)

Tanulásfejlesztő feladatok fiataloknak, és felnőtteknek

szókincs, és olvasás érdeklődés, motiváció tanulási technikák fejlesztése énkép, önértékelés tanulás külső körülményei vizsgahelyzetek átélése tanulási képességek fejlesztése tanulás tervezése

1 / 60. rész

teljes név:

e-mail:

jelszó:

Gyakran tanulok éjszaka.

Az adott állítás **egyáltalán nem jellemző** Rád. Az adott állítás **inkább nem jellemző** Téged, mint igen.
 Az adott állítás **átlagosan jellemző** Rád.
 Az adott állítás **kifejezetten jellemző** Rád. Az adott állítás **nagyon erősen jellemző** Rád.

Ha valami feladatom van a tanulmányaimmal kapcsolatban, azt igyekszem olyan jól csinálni, ahogy csak lehetséges.

Az adott állítás **egyáltalán nem jellemző** Rád. Az adott állítás **inkább nem jellemző** Téged, mint igen.
 Az adott állítás **átlagosan jellemző** Rád.
 Az adott állítás **kifejezetten jellemző** Rád. Az adott állítás **nagyon erősen jellemző** Rád.

Zavar, ha tanulás közben csend van körülöttem.

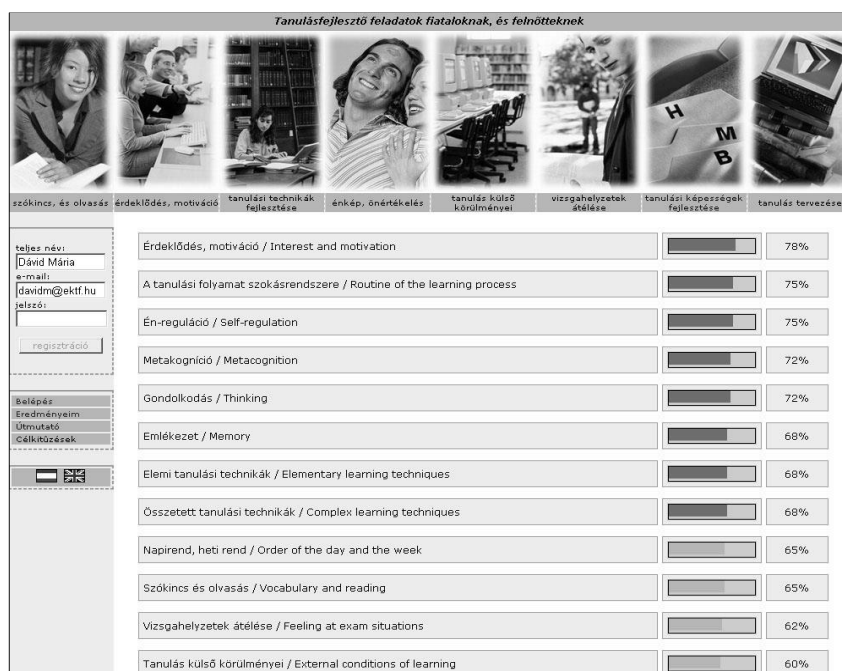
Az adott állítás **egyáltalán nem jellemző** Rád. Az adott állítás **inkább nem jellemző** Téged, mint igen.
 Az adott állítás **átlagosan jellemző** Rád.
 Az adott állítás **kifejezetten jellemző** Rád. Az adott állítás **nagyon erősen jellemző** Rád.

- A nyitókép bal oldalán regisztrálhatja magát a tanácskérő, és ezt követően léphet be és használhatja a programot.
- A képernyő felső sorában található ikonok fejlesztő feladatokat tartalmaznak.
- A képernyő jobb oldalán a program öndefiníciós kérdőívének első itemei láthatók.

A számítógépes program használata

- A tanácskérő kitölti az öndefiníciós kérdőívet.
- A kérdőív kitöltése után, a számítógép elemzi az adatokat, és tanulási profilt készít.
- Az eredmények alapján választhat a tanácskérő a fejlesztő feladatok közül.

Az öndefiníciós kérdőív eredménye, a tanulási profil

- A tanulási profil rangsorba rendezi és %-os arányban mutatja a tanácskérő számára, hogy a tanulás szempontjából fontos területeken melyek az erősségei (a rangsor tetején található, és/vagy a 100% felé közelítő elemek) és melyek a gyengeségei.
- A tanulási profil eredményei alapján választhatja ki a tanácskérő a tanulásában fejlesztendő területekhez kapcsolódó speciális fejlesztési feladatokat, melyek a képernyő felső sorában találhatóak, és lehetőséget adnak a hatékony tanulási technikák begyakoroltására.

A számítógépes program alkalmazható önálló tanulásfejlesztésre, a közép és felsőfokú oktatási intézményekben, alkalmazása különösen ajánlható a távoktatásban részt vevő hallgatók számára.

A program jelenleg is fejlesztés alatt áll.

Irodalomjegyzék

- Balogh László 1992. Képességfejlesztés és iskolai tanulás. Problémák és megoldások. In: Balogh László – Tóth László (szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből I. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen. 2000.
- Balogh László 2000. Tanulási stratégiák és stílusok, a fejlesztés pszichológiai alapjai. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen.

- Bánréti Zoltán 1994. A lényeg: kiolvasható – szövegértési és olvasási képességfejlesztő feladatok középiskolások számára. Korona Kiadó. Budapest.
- Csapó Benő 1998. Az iskolai tudás Oziris Kiadó. Budapest.
- Dávid Mária 2002/a. A tanácsadás elmélete és módszertana pedagógusoknak in: Estefánné Varga Magdolna – Ludányi Ágnes (szerk.) Esélyteremtés a pedagógiában. Tanulmánykötet. Szakmódszertani sorozat II. EU–EKF Kiadás. Eger.
- Dávid Mária 2002/b. Tanulásmódszertani tanácsadás. Magyar Pszichológiai Társaság XV. Országos Tudományos Nagygyűlése előadásanyag. Szeged.
- Dávid Mária 2003. Az egyéni tanulás pszichológiai háttere. In: Tompa Klára szerk. „Az elektronikus tanulás a 3. évezred pedagógiai kihívása” EKF. Líceum Kiadó. Eger
- Dávid Mária (2004) Tanulási hatékonyság fejlesztése a felsőoktatásban csoportos tanácsadás módszerével Ph.D. doktori értekezés Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézete
- Dávid Mária (2005) „Counselling for learning effectiveness in higher education”. 9.th. European Congress of Psychology, Granada, Spain, 3–8. july.2005
- Mária Dávid, Magdolna Varga Estefán, Lajos Kis-Tóth, Dolli Budaházy-Mester, Tünde Taskó, Krisztina Szőke, (2006): “Learning counselling process supported by a computer programme”.. In: 3. International Conference of the Learning Teacher Network (107811-CP-1-2003-SE-COMENIUS-C3), Ljubljana, May 18–20, 2006
- Deese James és. Deese Ellin K 1992. Hogyan tanuljunk? Egyetemi Nyomda. Budapest.
- Eysenck, Michael W.: Keane Mark T 1997. Kognitív pszichológia. Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest.
- Fisher, Robert 2000, Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni. Műszaki Könyvkiadó. Budapest.
- Fodorné Földi Rita (évszám nélkül). Hiperaktivitás és tanulási zavarok. Volán Humán Oktatási és Szolgáltató RT. Budapest.
- Fürstné Kólyi Erzsébet – Sípos Endre 1992. Hogyan is tanuljak? Hasznos tanácsok tizenéveseknek és szüleiknek. Honffy Kiadó. Budapest.
- Hebb, D. O. 1983. A pszichológia alapkérdései. Gondolat Kiadó. Budapest.
- Heinich, Robert – Molenda, Michael – Russell, James D. Smaldino Sharon E. 2002. Instructional Media and Technologies for Learning, Merrill Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey – Columbus. Ohio.
- Holdstock–Rogers 1996. Személyközpontú elmélet. In: Harday Ildikó (szerk.) 1996. A személyközpontú megközelítés elmélete és alkalmazása a segítő szakmában. Szöveggyűjtemény. ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola. Budapest.
- Kalmár Magda 1997. Metakogníció. In: Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk). Pedagógiai Lexikon. Keraban Kiadó. Budapest.
- Lappints Árpád 2002. Tanuláspedagógia. Comenius BT. Kiadó. Pécs.
- Making a European Area of Lifelong Learning a Reality. Communication from the Commission Brussels, 21. 11. 01. COM 2001. 678 final.
- Martonné Tamás Márta 2002. Fejlesztő pedagógia. A fejlesztés főbb elméletei és gyakorlati eljárásai. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest.
- Memorandum on Lifelong Learning 2000. Commission Staff Working Paper Commission of the European Communities. Brussels 30. 10. 2000. sec. 1832. in: http://europa.eu.int/european_council_conclusion/index_eu.htm
- Metzig, Werner – Schuster, Martin 2003. Tanuljunk meg tanulni. Medicina Kiadó Budapest.
- Mező Ferenc 2002. A tanulás stratégiája diákoknak és felnőtteknek Pedellus, Novitas Kft. Kiadó. Debrecen
- Mező Ferenc – Miléné Kisházi Edit 2004. Az iskolai aluteltjesítés tanulásmódszertani aspektusából, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai és szakszolgálati Intézet. Miskolc.

- Mihály Ildikó 2002. Az új évezred Európájának oktatási és képzési rendszere és az élethosszig tartó tanulás in: Új Pedagógiai Szemle LII. Évfolyam, 2002. július–augusztus 180–188. p.
- Oroszlány Péter 1995. Tanári kézikönyv a tanulás tanításához. AKG Kiadó. Budapest.
- Panchasara, Deneve 2000. Study skills or learning skills School Improvmy Programme – Pedagógus továbbképzés előadás anyaga Cambridge. Kézirat
- Porkolábné Balogh Katalin 1988. A tanulási képességet meghatározó pszichikus funkciók fejlődése, a tanulási nehézségek korai felismerésének lehetőségei, a fejlesztés perspektívái. In: Porkolábné Balogh Katalin szerk. Iskolapszichológia Tankönyvkiadó. Budapest.
- Porkolábné Balogh Katalin 1990. Módszerek a tanulási zavarok csoportos szűrésére és korrekciójára. In: Iskolapszichológia sorozat 17. sz. ELTE. Budapest.
- Porkolábné dr. Balogh Katalin 1992. Kudarc nélkül az iskolában – óvodai fejlesztő program a tanulási zavarok megelőzésére. Alex–Typo Kiadó. Budapest.
- Szuhaj Eszter (évszám nélkül). Örömteli tanulás. Súlyos részképesség-zavarokkal küzdő gyermekek felkészítése a tanulásra. Nikol Kkt. Kiadó. Budapest.
- Tóth László 2000. Pszichológia a tanításban. Pedellus Tankönyvkiadó. Debrecen.
- Újvári István 1993. A kreatív gondolkodás fejlesztése. Feladatgyűjtemény 10–16 éves tanulók részére. Tárogató Kiadó. Budapest.
- Vass Vilmos 2003. A Nemzeti alaptanterv felülvizsgálata. In: Köznevelés Oktatási hírmagazin 59. évfolyam 20. szám 2003. május.
- White Paper on Education and Training – Teaching and Learning – Towards the learning society COM (95) 590 November 1995.
[http:// europa. eu. int/european_conneil_conclusion/index.eu.thm](http://europa.eu.int/european_council_conclusion/index.eu.thm)